

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА І ЗМІНИ ГЕОЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

УДК 339.5.018.2

ПОТЕНЦІАЛ МЕТОДОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИЗНАЧЕННІ РІВНОВАГИ В НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІКАХ

Гладченко А.Ю.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Завданням представленого наукового дослідження є визначення потенціалу наявних підходів оцінки ефективності інтеграції країн до сучасної глобальної системи координації економічної рівноваги в моделях міжнародних інституцій, так як фактор наднаціональної та міжнародної координації міжнародних відносин трансформується в якісно нову систему, де регламентація економічних політик виходить за рамки торгових відносин і акцентує увагу саме на стабілізаційних політиках національних економічних систем. На основі компаративного аналізу меж застосування методології міжнародних інституцій у визначенні економічної рівноваги в моделях збалансованого розвитку було виявлено, що наявні системи оцінки економічної рівноваги національних економічних систем носять фрагментарний характер та базуються на системі показників, які мають значення для країн першого світу, так як вище згадані інституції засновані та в основному фінансуються та координуються саме країнами першого світу. Також у статті автор акцентує увагу, що більшість аналізованих концепцій міжнародних інституцій не дають змоги реалізувати їх емпірично.

Ключові слова: потенціал, оцінка, ефективність, інтеграція, глобальна, система, координація, економічна рівновага, модель, інституція, розвиток.

UDC 339.5.018.6

DETERMINATION OF POTENTIAL METHODOLOGICAL CONCEPTS OF ECONOMIC EQUILIBRIUM IN A MODEL OF BALANCED DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL INSTITUTIONS

Gladchenko A.

Dnipropetrov'sk National University named after Oles Honchar

The objective of the present research is to determine the potential of existing approaches to evaluating the effectiveness of integration in the contemporary global system for coordinating economic equilibrium models in international institutions. Factor supranational and international coordination of international relations is transformed into a qualitatively new system. In this system regulation economic policies goes beyond trade relations and focuses attention on stabilization policies of

national economic systems. On the basis of comparative analysis of limits application of the methodology of international institutions in determining economic equilibrium models of sustainable development, it was found that the existing system of assessing the economic equilibrium of national economic systems are fragmented and are based on system indicators. These indicators are important for the countries of the first world, as the above mentioned institutions are founded and largely financed and coordinated is the first country in the world. Also in the article, the author emphasizes that most of the analyzed concepts of international institutions makes it difficult to implement them empirically.

Keywords: potential assessment, performance, integration, global system, coordination, equilibrium economic model, institution development.

Актуальність проблеми. Незважаючи на сучасні тенденції нестабільності в світовій економіці, які останнім часом все частіше охоплюють як матеріальну сферу світового господарства і міжнародних економічних відносин так і кіберпростір, деякі країни та регіони демонструють досить високу стійкість до процесів економічних криз та періодів нестабільності. Розкриваючи зміст новітніх викликів в розвитку світової економіки слід зазначити, що для національних економік зовнішні фактори мають вирішальне значення. На сьогодні в світових економічних відносинах виникають дуже суперечливі прецеденти, що потребують уваги та осмислення. Так, слід відмітити, що в періоди економічної нестабільності та різного роду економічних криз наприклад Греція продемонструвавши не здатність самостійно вирішувати проблеми стабілізаційної політики на сьогодні має досить задовільний економічний стан, не дивлячись на не досить розвинену економічну структуру ВВП та низький ресурсний потенціал. В той же час, якщо прослідкувати ситуацію в Росії, яка характеризується дуже високим рівнем забезпеченості всіма можливими видами ресурсів, то виявиться, що показники економічної рівноваги в Греції будуть позитивно відрізнятися від Росії. Як уже не раз наголошувалося в попередніх авторських дослідженнях, на сьогодні формується система глобальної координації економічної рівноваги, проте її складові та механізми не мають єдиного центру, тому що складаються з різного формату суб'єктів. Проте слід підкреслити, що на сьогодні в період розквіту глобальної економіки, яка базується на Інтернет комерції та безперервному перерозподілу ресурсів та благ без прив'язки до

географічної складової міжнародної торгівлі, економічна рівновага в національній економіці, стійкість до економічних криз та періодів нестабільності визначається саме ступенем інтеграції країни до глобальної системи координації економічної рівноваги. [5]. Тому результативність методологічних концепцій визначення збалансованого розвитку в моделях економічної рівноваги міжнародних інституцій має виключний інтерес і цінність з огляду на новітні події як в світі так і в Україні.

Аналіз останніх публікацій. Проблематіці результативності методологічних концепцій визначення збалансованого розвитку в моделях економічної рівноваги міжнародних інституцій присвячено лише опрацювання котрі опосередковано торкаються проблем авторського дослідження зокрема таких вчених як: Воробйов Є. М. [1 с. 257-263], Кирилюк Н. В. [2 с.47-52.], Кравчук Н. [3 с.170-210], Лубенець С. В. [4 с.120-123], Ржевська Н. Ф. [6 с.170-175.].

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Однак, слід підкреслити, що на сьогодні публікації які акцентують увагу на міжнародних аспектах координації економічної рівноваги мають фрагментарний характер та зосереджені в міжнародних організаціях.

Цілі дослідження. Тому існує нагальна потреба визначення потенціалу наявних підходів оцінки ефективності інтеграції країн до сучасної глобальної системи координації економічної рівноваги в моделях міжнародних інституцій.

Основні результати дослідження. За своїм практичним застосуванням перегукуються з авторським дослідженням теоретичні моделі в аналізі стійкості національної економіки. Так наприклад Воробйов Є. М. у своїх дослідження зазначає, що нелінійна динаміка економічного розвитку та частота виникнення криз, що швидко поширюються у світовому економічному просторі, стали викликом для сучасної економічної теорії [10,9]. Так, неокласична економіка не змогла пояснити новітні соціально-економічні явища і процеси. Автор у своєму дослідженні акцентує увагу на міжнародних інституціях та їх підходах до вирішення проблем економічної стійкості. Так автор підкреслює, що представники економічного підходу показують, яку модель слід побудувати, з якими пропорціями і критеріями рівноваги. Прихильники ж екологічного підходу акцентують увагу на тому, як і чому потрібно здійснювати побудову моделі стійкості економіки [8,9,10].

Систематизувавши та виділивши релевантні методологічні концепції, що визначають моделі міжнародних інституцій, представлено на рис.1. розкриємо їх внутрішній зміст та межі застосування.

Так наприклад, модель збалансованого розвитку (1992 р.), у якій використовуються поняття слабкої і сильної стійкості. Ступінь стійкості економіки у цих моделях визначається вартістю виробничого капіталу (людського капіталу, знань і навичок) і природного капіталу (відновлювальних і не відновлювальних природних ресурсів, послуг навколошнього середовища). Однак як свідчать аналітичні та практичні дані відносно практичної актуальності такого підходу, то тут стає очевидним, що не завжди країни, які демонструють ріст людського та виробничого капіталу мають достатній рівень стабільності. Глобальна економічна криза продемонструвала, що навіть найрозвиненіші країни продемонстрували значний рівень економічної нестабільності, незважаючи на стійкість відносно моделі збалансованого розвитку [3,7].

Рис.1. Методологічні концепції визначення економічної рівноваги в моделях збалансованого розвитку міжнародних інституцій
Джерело: [11,9]

Відносно моделі індикаторів ОЕСР (1990-і рр.) та системи показників-індикаторів, розробленою Комісією ООН зі збалансованого розвитку (1996 р.), в основі яких концептуальна тріада: тиск (на навколошнє середовище) – стан (навколошнього середовища) – реакція (необхідні заходи), що дозволяє провести оцінювання екологічного розвитку держави не знайшла практичного застосування так як не має практичного поширення серед країн, що не відносяться до Європейського регіону. Це на нашу думку пояснюється тим, що концепція в «сталого розвитку», є багато в чому «троянським конем». За гуманними гаслами ховаються егоїстичні інтереси вузької групи найбільш розвинених країн; просувається сьогодні західна концепція «сталого розвитку» спрямована насамперед на вирішення енергетичних, ресурсних і економічних проблем розвинутого Заходу за рахунок решти світу [6].

Сьогодні Захід вже наполягає на включені екологічних питань в регіональні та міжнародні угоди щодо зниження торгових бар'єрів і забезпечення рівноправного доступу до світових ринків, тобто використовує рівень екологічності товарів для доступу на світовий ринок. На практиці це може обернутися необґрунтованими і протекціоністськими бар'єрами для неугодних держав. З одного боку, країни Заходу усвідомлюють, що модель індустріального розвитку вичерпала себе. З іншого боку, вони не відмовляються від логіки конкурентної поведінки і явно прагнуть зберегти досягнуті висоти споживання шляхом стримування потенційних претендентів на ресурси серед відсталих. Пропоновані схеми реалізації принципу «сталого розвитку» поки нагадують про продовження тієї тенденції до світового панування країн «золотого мільярда». На жаль, є реальна небезпека здійснення ідеології «золотого мільярда», добробут якого хочуть забезпечити протягом багатьох поколінь за рахунок деградації переважної більшості населення Землі. Обґрунтованість вище зазначених положень легко довести продемонструвавши структурну динаміку найбільших транснаціональних корпорацій, що представлена в табл.1.

Слід підкреслити, що досить дивно звучать лозунги країн першого світу про екологізацію в рамках концепції сталого розвитку, якщо звернути увагу на те, що найбільшими забруднювачами та споживачами світових благ є саме країни першого світу. Наведена таблиця свідчить, що в першу чергу розробники концепції сталого розвитку її не дотримуються.

Таблиця 1 - Розподіл ТНК за показником ефективності позицювання в 2015 році

Назва, країна	Позиція	2013		
		Оборот млрд.дол.	Прибуток млрд.дол.	Частка прибутку в обороті %
Apple(США)	19	156,5	41,7	26,65
Samsung Electronics(Південна Корея)	14	178,6	20,6	11,53
Volkswagen(Німеччина)	9	247,6	27,9	11,27
Chevron(США)	11	233,9	26,2	11,2
Exxon Mobil(США)	3	449,9	44,9	9,98
Berkshire Hathaway(США)	18	162,5	14,8	9,11
ENI(Італія)	17	167,9	10	5,96
Total(Франція)	10	234,3	13,7	5,85
Royal Dutch Shell(Великобританія)	1	481,7	26,6	5,52
China National Petroleum(Китай)	5	408,6	18,2	4,45
Toyota Motor(Японія)	8	265,7	11,6	4,37
State Grid(Китай)	7	298,4	12,3	4,12
Wal-Mart Stores(США)	2	469,2	17	3,62
Japan Post Holdings(Японія)	13	190,9	6,8	3,56
AXA(Франція)	20	154,6	5,3	3,43
BP(Великобританія)	6	388,3	11,6	2,99
Phillips 66(США)	16	169,6	4,1	2,42
Sinopec Group(Китай)	4	428,2	8,2	1,91
E.ON(Німеччина)	15	169,8	2,8	1,65
Glencore Xstrata(Швейцарія)	12	214,4	1	0,47

Джерело: [11,7]

На противагу вище зазначеним моделям визначення економічної рівноваги модель «Фактичних заощаджень» (Світовий банк, 1997 р.), відображає зміни у важливих для розвитку активах, а саме: виробничих активах, природних ресурсах, якості навколошнього середовища, людських ресурсах та іноземних активах. Вище зазначена модель продемонструвала значний інтерес з боку країн світової економіки проте вона акцентувала увагу на окремих аспектах рівноваги на базувалась на внутрішніх проблемах рівноваги не зважаючи на зовнішньоекономічні аспекти. Модель «Глобальний розгляд» (Срінез Н., 2001 р.), що включає такі три підсистеми, як демографія (населення), економіка (ВВП, енергетика, інвестиції) та екологія (використання природних ресурсів), орієнтована на прогнозування майбутнього стану об'єкту дослідження, аналіз ефективності прийняття рішень, проте як і попередні не аналізує зовнішньоекономічні аспекти, що є значним обмеженням для новітнього уявлення про національну економіку як про частину глобальної економіки [3].

Останньою моделлю, що наближено відноситься до авторського дослідження є методологія Всесвітнього економічного форуму. Проте слід підкреслити, що ця модель визначає в своєму роді не економічну рівновагу, а стан економіки. ВЕФ розуміє конкурентоспроможність як сукупність інституцій, політики і факторів, що визначають рівень продуктивності країни. Рівень продуктивності, в свою чергу, встановлює стабільний рівень добробуту, який може бути забезпечене економікою. Іншими словами, більш конкурентоспроможні економічні системи в стані зробити більш високі рівні доходу для їх громадян. Рівень продуктивності також визначає норми прибутку, отримані інвестиціями в економіці. Оскільки норми прибутку - фундаментальні детермінанти темпів економічного зростання, то більш конкурентоспроможною економікою є та, яка забезпечує зростання вище середнього в довгостроковій перспективі. Поняття конкурентоспроможності, таким чином, містить статичні і динамічні компоненти. Хоча продуктивність країни ясно визначає свою здатність витримати високий рівень доходу, що також є однією з центральних детермінант оборотності інвестицій, а також є одним з основних факторів, що пояснюють здатність економіки до зростання [11]. Проте така методологія не враховує наступні аспекти, що представлені на рис.2.

Індекс GCI являє середньозважене значення різних компонентів, кожен з яких відображає конкретний аспект комплексної дійсності, названою конкурентоспроможністю. ВЕФ групує всі ці компоненти в 12-ти окремих стовпах, названими 12 стовпами конкурентоспроможності. До них відносяться: інституційна структура; інфраструктура; макроекономічна стабільність; охорона здоров'я та базова освіта; вища освіта; ефективність товарного ринку, ефективність ринку праці, розвиненість фінансового ринку, технологічна готовність, розмір ринку; розвиненість бізнесу; інновації [11].

Незважаючи на те, що 12 стовпів конкурентоспроможності характеризуються окремо, це робиться тільки в описових цілях, що не має виключити факт їх високої взаємозалежності - вони не тільки пов'язані один з одним, але і підсилюють один одного. Наприклад, інновації (12-ий стовп) неможливі в світі без інституцій (1-ий стовп), що гарантують охорону прав інтелектуальної власності, інновації не можуть бути реалізовані в країнах з погано освідченою робочою силою (5-ий стовп), і ніколи не будуть мати місце в економічних системах з неефективними ринками (6-ої, 7-ої та 8-ої стовпі) або без розвинутої та ефективної інфраструктури (2-ий стовп). Хоча фактичний розрахунок

Індексу приведе до інтеграції цих 12 стовпів в єдиний індекс, країни характеризуються по цих 12 стовпам, оскільки пропонується всебічний аналіз, який може бути більш корисним для окремих країн і практиків: такий аналіз найбільш наближений до реальних областях, що вимагають поліпшення в окремо взятій країні.

Рис.2. Межі застосування методології Всесвітнього економічного форуму у визначенні економічної рівноваги національної економіки

Джерело: [11]

Висновок. Отже, в процесі визначення потенціалу наявних підходів оцінки ефективності інтеграції країн до сучасної глобальної системи координації економічної рівноваги в моделях міжнародних інституцій виявлено: по-перше, на сьогодні існує не так багато міжнародних інституцій, що регламентують міжнародні економічні відносини з позицій досягнення економічної рівноваги серед релевантних, до вище зазначеної проблематики слід віднести Міжнародний Валютний Фонд, Організація Об'єднаних Націй, Всесвітній Економічний Форум та Світовий Банк; по-друге як свідчить авторський аналіз вище згадані інституції мають досить розгалужену аналітичну та методологічну систему оцінок національних економічних систем, разом з цим існуючі моделі мають або вузько направлений характер оцінювання лише тих аспектів, що мають значення для країн першого світу, так як вище згадані інституції засновані та в основному фінансуються та координуються саме країнами першого світу, що є значним недоліком даних моделей; по-третє, слід відзначити, що більшість моделей не

дають чіткого керівництва до дії, а носять лише інформаційних характер, так наприклад як уже підкреслювалось концепція «сталого розвитку» хоча на сьогодні має значну підтримку та просувається в міжнародних торгових відносинах має досить сумнівний характер з огляду на відсутність дотримання вироблених правил в країнах, що її розробили та просувають. В таких умовах на сьогодні існує нагальна потреба в розробці такої концепції оцінки для національних економік яка справедливо висвітлювала стан та місце в глобальній системі міжнародних економічних відносин, та акцентувала увагу на ступені, та якості такої інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воробьев Е. М. Кризис рыночного фундаментализма / Е. М. Воробьев, Б. П. Тимченко // Вч. зап. Харк. гуманіт. ін-ту «Нар. укр. акад.». - 2000. - Т. 6. - С. 257-263. - Библиогр.: 4 назв. - рус.
2. Кирилюк Н. В. Глобалізаційні та інтеграційні чинники трансформації європейських національних моделей економічного розвитку [Електронний ресурс] / Н. В. Кирилюк // Бізнес Інформ. - 2013. - № 6. - С. 47-52.
3. Кравчук Н. Асиметрії і дисбаланси глобального розвитку: ідейно-теоретичні та фундаментальні основи дослідження [Електронний ресурс] / Н. Кравчук // Міжнародна економічна політика. - 2011. - Вип. 1-2. - С. 170-210.
4. Лубенець С. В. Імітаційне агентне моделювання в міжнародних відносинах [Електронний ресурс] / С. В. Лубенець, І. М. Харченко // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних сил. - 2010. - Вип. 4. - С. 120-123.
5. Международный Валютный Фонд. Информационная справка [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/rus/groupsr.pdf>
6. Ржевська Н. Ф. Комплексне моделювання у прогнозуванні та розробка міжнародних сценаріїв [Електронний ресурс] / Н. Ф. Ржевська // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. - 2012. - Вип. 4(3). - С. 170-175.
7. Forum within the framework of The Global Benchmarking Network. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.weforum.org/gcr.
8. Greece | Data - The World Bank [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/country/greece>
9. Mexico Overview - World Bank [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview>
10. The Global Competitiveness Report 2014–2015: Full Data Edition is published by the World Economic
11. The IMF at a Glance [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/about.htm>